

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת נשא

א. רמב"ם.

פרק ה' פסוק ז': "והתודו את חטאתם אשר עשו"

היודוי מצוה בפני עצמה וחובה על החוטא על איזה חטא שחטא, בין בארץ בין בחוצה לארץ, בין שהביא קרבן ובין שלא הביא קרבן, חייב להתודות... ולשון ספרא "והתודה — זהו ודוי דברים".

סה"מ ע"ג

אלו:

1. מה פירושו: "אצוה פני אצמה"?
2. מה פדיוק הדין?
3. אמה כל כך חשוב היודוי בדבריך לאחר שהחטא אפס את חובו והביא קרבן?

* * *

ב. רש"י הירוש.

פרק ה' פסוק טו':

ה: (טו) והביא האיש. כבר נאמר לעיל: משבאו עדים על קינוי וסתירה, כבר נתעורר ספק אם

נטמאה האשה; מכאן ואילך היא אסורה לבעלה, עד שיוכרע הספק בידי שמים. אולם מסירת הספק להכרעת ה' תלויה ברצונם החופשי של האיש והאשה כאחד. הרשות בידי האיש להעדיף את ביטול הנישואים על העמדת האשה במבחן זה. והרשות בידי האשה שלא להודות באשמה ולהעדיף את התרת קשר הנישואים על העמדת עצמה במבחן זה. אין לכפות את המבחן לא על האיש ולא על האשה (סוטה ו ע"א). גם אם מת האיש בינתיים, אין מקיימים את המבחן; שהרי כבר בטלה תכליתו העיקרית — לאפשר את המשך הנישואים (כתובות פא ע"א). — ויצויין עוד: דין האשה שנאמנותה מוטלת בספק מסור רק לבית הדין הגדול שבירושלים (סוטה ז ע"א); ועל האיש להביא את אשתו לשם.

והביא את-קרבנה עליה. הבעל מביא את כל קרבנות החובה של אשתו (נדריים לה ע"ב); דבר זה מבטא את כל הלבביות של אחדות הנפשות, המתקיימת במסגרת הנישואים. גם כאן האיש מביא את קרבן אשתו: הוא רוצה בהמשך קשר הנישואים; אך הוא מוסר את רצונו להכרעת ה'.

נ ש א

מובעים כאן על ידי הכינוי הכפול: "מנחת קנאת" ו"מזכרת עון". קנאות: האיש מבקש להצדיק את אשתו; הוא מבקש שתישאר שלו, אם עודנה שלו; תדע שכן, שהרי הוא מביא אותה להכרעה לפני ה'. אילו ביקש להתיר את קשרי הנישואים, לא היה זקוק לכך; שהרי היא אסורה לו עתה, ועליו לבקש את ההיתר מידי ה'. ומאידך — זו "מנחת זכרון", "מזכרת עון". כבר ביארנו (פי' ויקרא ב, ב), שמושג הזכירה והאזכרה הוא חלק מהותי של משמעות המנחה. המנחה תופסת את קיומו של האדם כנתון להשגחת ה'; ואם יש במנחה גם שמן ולבונה, הרי היא תופסת כך גם את רווחתו ואת שביעות רצונו של האדם. והמביא את המנחה מבקש מאת ה' שיזכור ויברך את נכסיו המביאים לו את כל אלה. אך כאן "מנחת הזכרון" הופכת ל"מזכרת עון": מי שהכל גלוי וידוע לפניו, יכריע בשאלת המשך הקיום של אשה זו במסגרת הנישואים; אם הוא מכיר את אשמתה, ידון אותה לשבט. זה הוא הוצד השני של הספק. אין מדובר כאן בהענקת רווחה ואושר; אלא שאלת היסוד של הווייה או חדלה במסגרת נישואים מובאת שם לפני ה' לצורך הכרעה; ולפיכך: "לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה" (השווה ויקרא ה, יא ופי' שם עמ' פה).

כ"י מנחת קנאת הוא; הוא: הקמח (רש"י).

קרבנה הוא עשירית האיפה קמח שערים; לא סולת, אלא קמח בלתי מנופה, הגס שבמיני קמחים; ולא חטים, אלא שעורים, הפחות שבמיני התבואות, המשמש בדרך כלל רק למאכל בהמה. שהרי מדובר כאן בעצם הקיום, והשאלה היא אם להיות או לחדול; והואיל והאיש מביא את מנחת אשתו, הרי זו שאלת הווייה או חדלה במסגרת הנישואים. כי כל אדם המביא מנחה שת את מזונו לרגלי ה'; ובכך הרי הוא מוסר לו בהכנעה את האדם שלעתידי, את עתיד קיומו (ראה פי' ויקרא ב, א). במסכת סוטה יד ע"א אמרו, ששעורים — המשמשים למאכל בהמה — מבטאים גם את הספק בכבודה המוסרי

ובמעלתה האנושית של האשה: "כשם שמעשיה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה". ובכל מקרה הרי היא ראויה לציון זה; שכן, אפילו לא הגיעה אשמתה לכלל טומאה גמורה, כבר סתתה מדרכי צניעות (פסוקים יב, יד). לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה: אלא יהא בו סימן של רווחה ולא אות של שביעות רצון; כ"י מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון: חומרת הספק, שמנחה זו נותנת לו ביטוי, שוללת שמן ולבונה. שני צדי הספק, שהוא עילת המנחה הזאת,

אלו

1. מה פירוש קינוי וסתירה?
2. פרשנו קובץ שדין זה תלוי ברצונם הטוב והסכמתם לה הפעל והאשה, מה הסיבה ומה הרציון בכך?
3. למה רק בית הדין הצדוף?
4. מה לומר פרשנו מן הצופדא שהפעל מביא את קרבן אשתו?
5. למה דוקא קרבן עצורה, הרי היא טרע הוכחה כחוטאת?
6. מה מסמלים השמן והלבונה?
7. פרשנו קובץ שהאיש רוצה אשתו תסאר לו, מנין לו זאת?
8. למה "מנחת זכרון מזכרת עון"?
9. התוכף לטכט את דעת פרשנו על כל הצנין במיוחד שאנו יודעים להפסוף ביטולו חכמים את הצנין?

* * *

ג. ביאור יש"ר.

פרק ה' פסוק לא':

האיש. זין אם נמלאת טהורה זין אם נמלאת טמאה האיש נקי מכל עון והאשה תשא עונה, וענין העון הזה כי אם נמלאת טהורה אל ידאג בעלה על שחשד בכשרים, שהרי עשה מה שראוי לעשות לה אחרי אשר נסתרה, אבל היא תשא עונה אעפ"י שלא זינתה, כי צקבת הסתרה עם איש זר הביאה חשד בלב בעלה וגרמה שימחק שמו יתברך אל המים, וכן אם נמלאת טמאה יאמר שהאיש נקי מעון ולא יהיה בלבו חרטה על שגרם צמיחתה, כי מחוייב הוא לעשות לה כזאת, אלא היא תשא את עונה שהרי זנתה ולפיכך קבלה פורענותה. והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה שהוא פלא ונס קצוב שיעשה ב"מלך" להיותם רוצים עושים רלונו של מקום, כי חפץ לנעמן לדקו ליסר הנשים שלא תעשינה כזאת כיתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שהיו ראויים להשרות שכינה בחוכם, ולפיכך פסק הענין הזה משנתקלקלו ישראל בעצירות כמ"ש:

משרבו הגואפים פסקו מי סוטה, שנאמר לא תפקוד על צנתיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזונות יפרדו וכו' ועם לא יצין ילצט (ב"ב ד' ז'), ואין הכתוב אומר שהיינה הנשים הגואפות פטורות מעון בעבור שבעליהן גואפים, רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם להיותם עם קדוש, והם לא יצינו צנוצהה זאת ולא יחפלו בה, וזהו שאמר: ועם לא יצין ילצט, כלומר ילכד בסכלותו, וזה טעם מה שאמרו ונקא האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון-המים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו, והנקיון הוא שלא בא עליה משקנה לה ונסתרה, ויש מפרשים שאם בעל הבעל שום צעילה אסורה כל ימיו, אין המים בודקין אותה. והעולה מן ההלכה, שאפילו היו בניו וצנתינו גואפים ולא כהה בהם, לא היו בודקין, והכלל שהוא נס וכבוד לישראל:

אלות

1. אמה האיש מנוקה מצוון בכל מקרה?
2. מה דינה של האשה שנמצאה טהורה?
3. למה הדין היחיד שתלוי בנס, התוכף לשער אמה?
4. מתי ואמה אין בודקים כלל?
5. אמה ומתי בוסף דין לה?
6. איך כל זה מהווה: "נס וכבוד אישראל"?

* * *

ד. מלאכת מחשבת.

פרק ו' פסוק ב':

איש או אשה כי יפליא לגדור נזיר להזיר לה:

הלואי האדם יקיים מצוות התורה מבלי שיוסיף עוד נזירות על הדברים באסרו איסור על נפשו במותר לו. ואף גם זאת כאשר יעשה האדם לכופף את ילדו זה מעשה הלדיקים שגשבעים אל ילדו וגודרים נזיר לגדור עלמס מן העבירה גם זה דבר בנמצא ויזמן להגילו בנפשו. אבל להזהיר עלמו מן הדברים המותרים ושיהיה הדבר לבד לשם שמים להגדיל שכר מבלי תכיפת ילד ואין דבר זהו פלא אשר אין בנמצא וכנגד הטבע. ככה דבר מלאך ה' אל מנוח (שופטים י"ג) כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן כי מסתמא הנזיר מן הבטן אינו אלא לשם שמים שעדיין אין בו ילד לב האדם רע ולכן אמר נזיר אלהים רלונו לשם אלהים ולא לסבת התרחקו מן העבירות. ולפי ששאל מנוח שמו לידע אם יהיה הדבר אם יקום בא אליו מענה למה זה תשאל לשמי והוא פלאי. שכבר יקשה אמרו למה זה תשאל לשמי והיה טוב שיאמר לא אומר לך שמי? אלא פירושו על מה תבקש שמי כדי שממנו תביר אם יארע הדבר שהגדתי לך? לא זו הדרך! כי אם זה היה דרך טבע שזיר אדם מן העבירות שבירו היה לך לשאול אות או מופת. אך אמנם זהו נזירות על דרך נס. ויהיה והוא פלאי טעם אל הנער שאין דומה לו בנמצא אלא מן הטבע. הנה כי כן צוה לנו יודיע באמרו כי יפליא לגדור נזיר ומהו הפלא להזיר לה'. ירלה שיעשה נזירות לשם שמים ולא מיראת החטא:

אלות

1. קרא שוב את הפסוק, איך אנו מבינים את המלה: "צבא" כאן לפי פסוק?
2. איך פרשנו מביין מלה זו כאן ובכלל?
3. איך מתפרש בכך הפסוק לדעתו?

* * *